

בס"ד. יום ב' דחג השבועות, ה'תשי"ד

(הנחה בלתי מוגה)

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי הוי' אלקיך וגו', והיינו, שמתן תורה הי' בשם אלקים שהוא מלשון כח וגבורה, כדאיאתא בטור² בפירוש כוונת השמות ששם אלקים הוא מלשון כח וגבורה, וכמו שאמרו רז"ל³ אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו. וצריך להבין איך אפשר שהגילויים דמ"ת בכלל ובפרט הדברות אנכי ולא יהי' לך שהם כללות כל התורה כולה⁴ (כדאיאתא בתניא⁵) יהיו בשם אלקים שהו"ע הגבורה⁶. גם צריך להבין מ"ש בילקוט⁷ ע"פ אנכי הוי' אלקיך, כל אחד מישראל הי' אומר עמי הדבור מדבר, שלכן נאמר (אנכי הוי') אלקיך לשון יחיד. וגם צריך להבין⁸ מה שמ"ת הי' ברעש, קולות ולפידים כו'⁹, דלכאורה, הלא רוב הדיבורים והציווים דמ"ת הם דברים פשוטים שגם לולי הציווי הי' ראוי לקיימם, וכמו שאמרו רז"ל¹⁰ אלמלא לא נתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וגזל מנמלה, היינו, שגם בעלי חיים יש בהם מדות אלו מצד עצמם, ומכ"ש האדם שלהיותו בעל שכל הרי מדעתא דנפשי' הי' צריך להיות נזהר בזה, ועכ"פ להתלמד מבעלי החיים, כמ"ש¹¹ מלפנו מבהמות ארץ. והנה, בנוגע לכללות הציווי על דברים אלו, אף שהם דברים פשוטים, הרי זה כדי להרבות להם שכר, כמארו"ל במס' מכות¹² רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שזהו ריבוי בכמות. ויתירה מזה, כמו שארו"ל¹³ גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, שאין זה ריבוי בכמות בלבד, אלא ריבוי באיכות, היינו שזהו שכר אחר לגמרי. אמנם, זהו הטעם שהוצרך להיות ציווי

תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קסד ואילך). ד"ה זה והמשך המאמרים שלאחריו תש"ו (סה"מ תש"ו ע' 94 ואילך). וראה גם ד"ה קודש ישראל תשח"י (סה"מ תשח"י ע' רפא ואילך).
 (9) ראה גם לקו"ת במדבר יב, ג.
 (10) עירובין ק, ב.
 (11) איוב לה, יא.
 (12) כג, ב.
 (13) קידושין לא, א.

(1) יתרו כ, א ואילך.
 (2) או"ח ס"ה.
 (3) מכות כד, א.
 (4) ראה של"ה ר"פ יתרו (שטו, ב). ועוד.
 (5) ריש פ"כ.
 (6) ראה גם סד"ה וידבר אלקים גו' אנכי עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' רטו). ועוד.
 (7) יל"ש יתרו רמז רפו.
 (8) בכלל הבא לקמן — ראה ד"ה וכל העם רואים תרס"ב (סה"מ תרס"ב ע' רסד ואילך).

על ענינים אלו, אבל עדיין אינו מוכן מה הי' גודל הרעש בזה, מאחר שהם דברים פשוטים שראוי לעשותם גם בלא ציווי.

ב) ויש להקדים תחלה כללות ענין ההתחדשות דמ"ת, דלכאורה, כיון שקיים אברהם אבינו (וכן גם זרעו אחריו) כל התורה כולה עד שלא ניתנה¹⁴, א"כ מהו ההתחדשות דמ"ת. אך הענין הוא, כדאיתא במדרש¹⁵ ע"פ¹⁶ לריח שמניך טובים שמן תורק שמך, כל המצוות שעשו לפניך האבות ריחות היו, אבל אנו שמן תורק שמך, דבר שמריקין מכלי אל כלי, והיינו, שמעשה האבות הם ריחות בלבד, כמו הריח שהוא דבר שאין בו ממש והוא רוחני בלבד. וכיארור הענין בזה, דכיון שעבודת האבות היתה בכח עצמם, לכן לא הגיעו בעבודתם אלא עד שרשם ומקורם בלבד, לפי שהנכרא מצד עצמו יכול להגיע רק עד שרשו ומקורו בלבד. ועל דרך שאמרו בגמרא¹⁷ שמע מינה עין עיטם גבוה מקרקע העזרה עשירים ושלש אמה, דתנן כל הפתחים שהיו שם גובהן עשירים אמה, ושיעור מקוה הוא אמה על אמה ברום ג' אמות, וכיון שאי אפשר למים לעלות להר שהוא גבוה ממקום שנובעין שם, עכצ"ל שעין עיטם (שמשם היו נובעין המים) גבוה מקרקע העזרה כ"ג אמה. וכן הוא גם בעבודת האבות, דאף שקיימו כל התורה עד שלא ניתנה, ועבודתם היתה ברצוא ושוב, כמ"ש¹⁸ הלוך ונסוע הנגבה, ועבדו עבודתם במס"נ להתגבר על כמה נסיונות כו', הנה לאחרי כל זה, כיון שעבודתם היתה בכח עצמם, לא הגיעו עי"ז אלא רק לשרשם ומקורם בלבד.

ג) ויובן זה מענין ירידת הנשמה בגוף, שירידה זו היא צורך עלי, דאף שירידת הנשמה בגוף אינה בשביל עצמה, שהרי הנשמה עצמה אינה צריכה תקון, וירידתה אינה אלא לתקן את הנה"ב¹⁹, מ"מ, הרי זה רק שאינה צריכה תקון, אבל עלי יש לה ע"י ירידתה, והיינו שע"י שהיא מבררת ומתקנת את הנה"ב, נעשה אצלה עלי' למדריגה נעלית יותר, שמתעלית למעלה משרשה ומקורה.

והענין הוא, דהנה בירידת הנשמה בגוף נאמר לשון הפחה, כמ"ש²⁰ ויפח באפיו נשמת חיים, דקאי על נשמת אדה"ר שכלולים בה

סה"מ תרפ"ט ע' 269 ואילך.

18) לך יב, ט.

19) עץ חיים שער כו (שער הצלם) פ"א.

הובא בתניא פל"ז.

20) בראשית ב, ז.

14) יומא כח, ב.

15) שהש"ר פ"א, ג (א).

16) שה"ש א, ג.

17) יומא לא, א (ובפרש"י). ראה גם

מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ג ע' א'לג.

כל הנשמות, וכן הוא בכל נשמה ונשמה בפרט, כמו שאנו אומרים²¹ ואתה נפחתה בי. וענין הנפיחה הוא כמ"ש בזהר²² מאן דנפח מתוכו נפח, פי' מתוכיותו ופנימיותו²³, שאין זה כמו בדיבור שהבל הלב שבו הוא רק הארה חיצונית²⁴, וכן הוא באותיות המחשבה שיש בהם ג"כ הבל, שזהו שלפעמים נקראת המחשבה בשם קלא דלא אשתמע²⁵, הנה ההבל שבמחשבה הוא ג"כ חיצוניות ההבל בלבד, משא"כ נפיחה הוא מפנימיות ההבל. והכלל בזה הוא, שכל גילוי שהוא בערך ובסדר והדרגה (כמו הדיבור), אזי מספיק חיצוניות ההבל, משא"כ גילוי שאינו בערך, צריך להיות בזה פנימיות ההבל דוקא. וכיון שירידת הנשמה בגוף הוא ענין שבאין ערוך, לכן צריך להיות מפנימיות ההבל דוקא.

ויובן ע"פ המשל מהתגלות השכל, דכאשר הגילוי הוא מכח המשכיל, שהוא מקור לשכל, אין צריך להיות בזה יגיעה עצומה, והיינו, דעם היות שכל גילוי שכלי בא ביגיעה דוקא, מ"מ, מספיק בזה יגיעה ע"ד הרגיל, וטעם הדבר הוא, לפי שהתגלות השכל מכח המשכיל הוא בסדר והדרגה, והיינו, דעם היות כח המשכיל מושלל מציוור השכל, וראי' על זה, דכיון שממנו באים כל המיני שכלים, הרי בהכרח שהוא מושלל מציוור השכל, מ"מ, מאחר שנמשך מהנפש להיות מקור לשכל, והוא מקור לשכל דוקא, הנה גילוי השכל ממנו הוא בסדר והדרגה, ולכן מספיק בזה יגיעה ע"ד הרגיל, שזהו מה שנקרא בהנמשל בשם חיצוניות ההבל, והיינו, לפי שהשכל נמצא בכח המשכיל בבחי' העלם שישנו במציאות. וכמו שאנו רואים בגילוי השלהבת מתוך הגחלת, דאף שהאש שבגחלת הוא בהעלם, מ"מ, להיותו העלם שישנו במציאות, אין צריך יגיעה, אלא ע"י רוח הנופח מתגלה השלהבת, משא"כ גילוי האש מצור החלמיש, להיותו העלם שאינו במציאות, הרי זה ע"י הכאה בכח דוקא. וכמו"כ הוא בגילוי השכל מכח השכל ההיולי העצמי, והיינו דכאשר לומד איזה ענין ויש לו קושיות והעלמות והסתרים כו', ומצד כח המשכיל לבדו אינו יכול להסיר את הקושיות כו', אלא צריך להגיע לכח השכל ההיולי העצמי דוקא, הנה על זה צריך להיות יגיעה עצומה דוקא, יגיעה בדרך אור חוזר דוקא, שעיי"ז מגיע לכח השכל היולי העצמי, ומאיר בו

(24) ראה גם אוה"ת ויחי כרך ו תתשטז,

א. סה"מ תרנ"ב ע' יד.

(25) זח"א נ, ב.

(21) נוסח ברכת אלקי נשמה.

(22) הובא בתניא רפ"ב. וראה אג"ק ח"כ

ע' קלא. וש"נ.

(23) תניא שם.

לא רק להסיר את הקושיות כו', אלא שמעמידו באופן אחר (דאָס גיט אים אָן אַנדער שטעל) לגמרי בהשכל שעוסק בו, והיינו, לפי שגילויי כח השכל היולי העצמי הוא גילויי שבאין ערוך, ולכן צריך להיות בזה יגיעה עצומה. וכמו שהוא בכח השכל שהוא כח היותר עליון שבכחות הנפש, כמו"כ הוא גם בכל הכחות עד הכח היותר אחרון שהוא כח ההילוך, שהגילוי ממקורו אינו בא ביגיעה, אבל הגילוי מכח ההיולי העצמי בא ביגיעה ובכח פנימי דוקא. וכמו שאנו רואים בענין הקפיצה, שאף שמתייחס לכח ההילוך, מ"מ, הרי זה בא בכח דוקא, והיינו לפי שאינו בסדר והדרגה, אלא בא ע"י גילויי כח פנימי ועצמי דוקא. וזהו עיקר ההפרש בין גבור לחלש, שעיקר ההפרש ביניהם אינו בכחות הגלויים בלבד, שהגבור הוא גבור בכחותיו הגלויים, אלא גבור אמיתי הוא שביכלתו לגלות כחותיו הנעלמים והעצמיים, שזהו מ"ש²⁶ החלש יאמר גבור אני, דלכאורה מאחר שהוא חלש איך יאמר גבור אני, אך הכוונה בזה, שגם כאשר הוא חלש בכחותיו הגלויים, מ"מ יאמר גבור אני, היינו, שבעת הצורך, כאשר הענין נוגע לו (ווען די זאך רירט אים אָן) יוכל לגלות כחותיו הנעלמים והעצמיים.

וכמו"כ יובן בענין ירידת והתלבשות הנשמה בגוף, שלהיותה המשכה שלא בהדרגה, לכן צ"ל ענין של נפיחה דוקא. והענין בזה, דהנה, כל סדר ההשתלשלות הוא בסדר והדרגה, שזהו"ע עילה ועלול. וגם ענין בריאה יש מאין, עם היותו בדרך אין ערוך, מ"מ הרי זה ג"כ בהדרגה, וכמבואר²⁷ בענין אין ערוך לך²⁸, לך דייקא, שלגבי עצמות ב"ה דוקא הוא אין ערוך לגמרי, אבל לגבי האין המהוה אין זה בדרך אין ערוך לגמרי, מפני שהאין המהוה יש לו קירוב הערך אל היש והיש תופס מקום אצל האין, וראי' לזה, שהרי האין בורא את היש, ועוד זאת, שההתהוות אינה באופן שהאין נעשה יש, כי אם שהאין מהוה את היש, ויתרה מזה, שגם החיות של היש אינו האין²⁹, אלא שהאין מהוה את היש והחיות שבתוכו. והיינו, שאם ההתהוות היתה באופן שהאין נעשה יש או החיות של היש, אזי היתה ההתהוות שלא בערך, אבל כיון שההתהוות היא באופן שהאין מהוה את היש והחיות שבתוכו, הרי זה בסדר והדרגה. אמנם, ירידת הנשמה והתלבשותה בגוף הו"ע שאינו בערך כלל, דהנה,

(26) יואל ד, יו"ד.

(28) תפלת שחרית דשבת.

(27) ראה אוה"ת סידור ע' שמט ואילך.

(29) ראה ביאורי זוהר לאדמו"ר האמצעי

פינחס קטו, א ואילך. וראה המשך תרס"ו שם.

ועוד. וראה המשך תרס"ו ס"ע תלו ואילך.

בהנשמה כתיב³⁰ ויהי האדם לנפש חי', לרוח ממללא, בחי' מדבר, שהוא הסוג היותר עליון בהסוגים דדצח"מ, ואילו הגוף הוא הסוג היותר תחתון בהסוגים דדצח"מ, שהרי נשתנה התהוות גוף האדם מהתהוות גופות שארי הנבראים, שבכל הנבראים נברא הגוף יחד עם הנפש³¹, כמ"ש³² תדשא הארץ דשא גו', תוצא הארץ נפש חי' גו', והיינו, שגם גופם הוא במדרגת צומח וחי³³, משא"כ ביצירת האדם כתיב²⁰ וייצר ה"א את האדם עפר מן האדמה, וכתיב³⁴ גלמי ראו עיניך, ורק אח"כ ויפח באפיו נשמת חיים²⁰, והיינו, שגופו הוא במדרגת דומם (וכמשנ"ת בארוכה במאמר הקודם³⁵). וכמו"כ ברוחניות, שמצד הנשמה הרי ישראל עלו במחשבה³⁶, במחשבתא עילאה, ובזה גופא הם בעלי', ואילו מצד הגוף, הרי מצד הבחירה שניתנה לאדם יכול להיות למטה במדרגה מכל הבע"ח עד שאפילו יתוש קדמך³⁷. וא"כ הרי ירידת הנשמה בגוף הו"ע שבאין ערוך ושלא בסדר והדרגה, ולכן הוצרך להיות בדרך נפיחה דוקא, שהוא פנימיות ההבל. והו"ע התגלות הרצון וחפץ הוי' אשר כך הוא רצונו ית' להיות ירידת והתלבשות הנשמה בגוף. ועם היות שכללות ההתהוות היא מחפץ הוי', כמ"ש³⁸ כל אשר חפץ הוי' עשה, דקאי על כללות ההתהוות, מ"מ, ככל הנבראים הרי זה רק בשרשם, אבל בפועל ובגילוי נהוו מדבר הוי', כמ"ש³⁹ בדבר הוי' שמים נעשו, משא"כ ירידת הנשמה והתלבשותה בגוף שגם בגילוי היא מחפץ הוי', שזהו ענין פנימיות ההבל.

וזהו שירידת הנשמה בגוף היא ירידה צורך עלי', כי הנשמה מצד עצמה יכולה להגיע רק עד שרשה ומקורה בלבד, אבל ע"י ירידתה בגוף שיש בזה הכח דפנימיות ההבל, הנה עי"ז יש בה העלי' למעלה משרשה ומקורה. וכמו"כ יובן בענין ההתחדשות דמ"ת על מעשה האבות, דמעשה האבות להיות שעבודתם היתה בכח עצמם, לא הגיעו בזה רק עד שרשם בלבד, ואילו במ"ת ניתן הכח מלמעלה שתהי' העלי' למעלה מהשורש ומקור.

ד) אמנם עדיין צריך להבין, שהרי גם אצל האבות הי' ענין ירידת הנשמה בגוף, שזה בא ע"י פנימיות ההבל דוקא, וא"כ גם

(30) בראשית ב, ז ותרגום אונקלוס שם. (35) ד"ה בשעה שהקדימו (לעיל ס"ע 8
 (31) ראה בכ"ז תו"א בראשית ג, ד ואילך. (ואילך).
 (32) ב"ר פ"א, ד. ועוד.
 (33) בראשית א, יא. כד.
 (34) ראה תו"א שם ד, ד.
 (35) תהלים קלט, טז.
 (36) תהלים קלט, טז.
 (37) סנהדרין לח, א.
 (38) תהלים קלה, ו.
 (39) שם לג, ו.

אצלם הי' צריך להיות ענין העלי' למעלה משרשם, ומהו ההתחדשות דמ"ת. אך הענין הוא, דהנה משנת"ל בענין ירידת הנשמה בגוף שהיא ירידה צורך עלי' הנה העלי' שע"י הירידה היא ע"י ב' ענינים, הא' הוא ע"י בירור העלם והסתר הנה"ב, והב' הוא ע"י קיום התומ"צ בגשמיות דוקא, וב' ענינים אלו היו חסרים אצל האבות.

וביאור הענין הוא, דהנה עבודת הנשמה מצד עצמה היא בהגבלה. ובפרטיות יותר, שבעבודת הנשמה מצד עצמה יש כמה מדריגות. יש עבודה מצד אהבה שע"פ טעם ודעת. ויש עבודה מצד אהבה רבה שלמעלה מטו"ד, והיינו, דעם היות שצריך להיות ענין של התבוננות, מ"מ, אין זה באופן שההתבוננות פועלת את האהבה, אלא ההתבוננות היא רק בשביל לגלות את האהבה מההעלם אל הגילוי, או בשביל לעורר ולחזק את האהבה, והיינו, שבכינונים ההתבוננות היא בשביל לעורר ולגלות את האה"ר מהעלם הנה"ב, ובצדיקים הרי זה רק כדי לעורר ולחזק, אבל עכ"פ אין זה באופן שההתבוננות פועלת את האהבה. ויש מדריגה שלמעלה מזה, והו"ע המס"נ שלמעלה מטו"ד לגמרי. הנה כל מדריגות אלו הם בהגבלה. והיינו, לא מיבעי האהבה שע"פ טו"ד שנרגש בה שקרבת אלקים לו טוב (דאָס וואָס אים איז גוט), ואפילו מצד השכל שמביא את המדה נרגש בזה ג"כ הטוב שלו, וא"כ, הרי הוא נמצא במציאותו. וגם במדריגת אהבה רבה שלמעלה מטו"ד, הרי עם היות שההתבוננות אינה פועלת את האהבה אלא רק לעורר ולחזק בלבד, ועוד זאת, שההתבוננות היא בהפלאת אוא"ס שלמעלה מהעולמות, וא"כ אין בזה הרגש הטוב שלו, מ"מ, עדיין אינו יוצא בזה ממציאותו, לפי שגם בזה יש לו תענוג, והיינו, דכיון שנה"א הוא אלקות בעצם מהותה, לכן גם בהאה"ר (שנרגש בה לא הטוב שלו כי אם הטוב דאלקות) יש לו תענוג, והרי התענוג הוא התענוג שלו. ועוד זאת, שגם כאשר ההתבוננות היא מצד הריחוק, הנה גם אז אינו מתבטל ממציאותו, והיינו לפי שהריחוק אינו אלא מצד הנה"ב, שהרי נה"א היא אלקות בעצם מהותה, ולכן גם בהתבוננות שמצד הריחוק נרגש בנה"א התענוג של הקירוב, ואינו מתבטל ממציאותו. אך אמיתית העלי' שנעשית בהנשמה ע"י ירידתה בגוף היא דוקא ע"י שנה"א פועלת שנה"ב עצמה תתעורר בתוקף הרצוא מצד הריחוק כו', דכיון שהריחוק בנה"ב הוא הריחוק שלו (דאָס איז דאָך זיין ריחוק), הרי ע"י מתבטלת הנה"ב בעצם מהותה, וע"י שנה"א פועלת הביטול בנה"ב, מתבטלת גם הנה"א ממציאותה, ואז מגעת היא למעלה יותר. והיינו, שעבודת הנשמה מצד עצמה היא באופן

שנשארת במציאות, ומגעת רק בבחי' הגילויים, אבל עי"ז שפועלת להאיר את ההעלם וההסתר דנה"ב עד שתתבטל במציאות, אזי גם הנה"א מתבטלת ממציאותה, ומגעת בהעצם שלמעלה מהגילוי.

ועפ"ז מובן שמעשה האבות היו ריחות בלבד, שלא הגיעו בבחינת העצמות, והיינו, דעם היות שנתנסו בכמה נסיונות ועמדו בהם כו', מ"מ, לא הי' אצלם הביטול במציאות שנעשה ע"י בירור הנה"ב, כיון שלא הי' אצלם ההעלם והסתר דנה"ב, שהרי האבות הן הן המרכבה⁴⁰, שכל אבריהם היו קדושים כו'⁴¹, וירידת נשמתם לעוה"ז לא היתה בשביל בירור הנה"ב, אלא בכדי להאיר אור אלקי בעולם, כידוע שישנם נשמות שירידתם לעוה"ז היא כדי להאיר אור אלקי בעולם, וישנם נשמות שירידתם לעוה"ז היא לברר את הגוף ונה"ב, והיינו, דכשם שבהאור שלפני הצמצום יש ב' מיני אור, האור שלגלות עצמותו, והאור שלהאיר את העולמות, כמו"כ בנשמות יש נשמות שענינם להאיר אור אלקי (דוגמת האור שלגלות עצמותו), וכמו נשמות האבות וחנוך, ויש נשמות שענינם לברר את גופם ונה"ב (דוגמת האור שלהאיר את העולמות). וכיון שאצל האבות לא הי' בירור הנה"ב, לא הי' בהם הביטול במציאות, ולכן הגיעו רק בבחינת הגילויים, שזהו שאמרו חז"ל שמעשה האבות ריחות היו. אך ע"י בירור העלם והסתר הנה"ב פועלים הביטול במציאות, ודוקא עי"ז מעוררים את העצמות שלמעלה מהגילוי.

והנה (ה) האמור לעיל בענין בירור העלם והסתר הנה"ב הרי זה בשביל לעורר את העצמות, אמנם כדי שיהי' הכלי שעל ידו לוקחים (מיט וואָס צו נעמען) את העצמות, על זה צריך להיות קיום התורה ומצוות בגשמיות דוקא (ענין הב' דלעיל ס"ד). והיינו, לפי שכל הגבוה ביותר יורד למטה מטה ביותר⁴², וכמו שאנו רואים בהפרש בין ראי' לשמיעה, ששמיעה שהיא למטה יותר, תופסת רק בדבר רוחני, ואילו ראי' שהיא למעלה יותר, תופסת בדבר גשמי. וכמו"כ הוא בקיום התו"מ"צ בגשמיות, שדוקא ענין זה הוא הכלי שעל ידו לוקחים את העצמות. וגם ענין זה הי' חסר בעבודת האבות, שעבודתם הי' רק ברוחניות, וראי' על זה ממצות תפילין שנאמר בהם יציאת מצרים, וכיון שהאבות היו קודם שעבוד מצרים, לא הי' אפשר להיות אצלם קיום מצות תפילין בגשמיות.

(42) ראה סה"מ תש"ח ע' 115. וש"נ.

(40) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

(41) ראה תניא פכ"ג. פל"ד.

והיינו, שלבד זאת שלא הי' אצלם הביטול ממציאות שבזה מעוררים את העצמות, לא הי' אצלם גם הכלי ליקח את העצמות שהו"ע קיום התומ"צ בגשמיות דוקא.

ובזה יובן מה שאמרו רז"ל⁴³ שכאשר המלאכים בקשו את התורה באמרם⁴⁴ תנה הודך על השמים, השיבו להם כלום למצרים ירדתם כו' יצה"ר יש ביניכם כו', ולכאורה אינו מובן, הרי מה שהמלאכים בקשו את התורה כוונתם היתה לתורה כמו שהיא ברוחניות, דהיינו המשכת ד' מוחין בתפילין, המשכת ל"ב נתיבות חכמה בציצית, וכדומה בשאר המצוות, וא"כ מה השיבו להם שאין להם שייכות לעניני התומ"צ בגשמיות. אך הענין הוא, שכל הענין דמ"ת הוא ההמשכה שלמעלה מהשתלשלות, וכמו ההמשכה דד' מוחין שהו"ע ד' מוחין כמו שהם למעלה מהשתלשלות, וכן ההמשכה דל"ב נתיבות חכמה אין זה הל"ב נתיבות כמו שהם בחכמה או במלכות, אלא כמו שהם למעלה מהשתלשלות דוקא. וכיון שהגילוי שלמעלה מהשתלשלות אי אפשר להיות אלא ע"י בירור הנה"ב ותומ"צ בגשמיות דוקא, לכן השיבו להם אב ואם יש לכם כו' יצה"ר יש ביניכם כו', דכיון שאין אצלם בירור הנה"ב ותומ"צ בגשמיות, לכן לא נתנו להם את התורה שענינה הוא ההמשכה שלמעלה מהשתלשלות, כי אם לנשמות ישראל למטה דוקא, שאצלם יש בירור הנה"ב שע"ז מעוררים את העצמות, ואצלם יש קיום התומ"צ בגשמיות שע"ז תופסים את העצמות. והנה, כיון שבגשמיות יש תערובות טוב ורע, הנה בכדי שהגשמיות יהי' כלי להעצמות, צריך תחלה להפריד את הרע מן הטוב, כמ"ש⁴⁵ מצרף לכסף וכור לזהב, שזהו שאמרו חז"ל⁴⁶ שבשעת מ"ת פסקה זוהמתן ונעשו כמו שהי' קודם החטא, וההכנה לזה היתה ביצי"מ, כידוע שמצרים הוא כור הברזל שמפריד את הרע מן הטוב. וזהו ג"כ מה שאמרו להמלאכים כלום למצרים ירדתם, היינו שהי' חסר אצלם גם הבירור שנעשה במצרים. וזהו גם מש"נ במ"ת אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים⁴⁷, ולא נאמר אשר בראתי שמים וארץ, אף שהוא פלא גדול יותר⁴⁸, והיינו לפי שבריאית שמים וארץ שהוא בסדר והדרגה (כנ"ל ס"ג), הרי זה מהארה בלבד, וגם ההארה אינה

(47) יתרו כ, ב.

(43) שבת פח, ב. מדרש תהלים ח, ב.

(48) ראה גם סידור (עם דא"ח) רפד, ב.

(44) תהלים ח, ב.

מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' תב.

(45) משלי יז, ג. כו, כא.

סה"מ תרל"ד ע' קסח. וש"נ.

(46) ראה שבת קמו, א.

בפנימיות, שלכן נקראת הבריאה יש מאין, מאין היינו שהוא הארה בעלמא, וגם אין שאינו מושג, משא"כ יצי"מ שהיא הכנה למ"ת, אינה הארה בלבד, כי אם גילוי העצמות, ובפנימיות דוקא.

וזהו שאמרו חז"ל המצוות שעשו לפניך האבות ריחות היו, דאף שעבדו עבודתם בנסיונות ובמס"נ כו', מ"מ, כיון שלא הי' אצלם ברור הנה"ב וגם לא קיום התומ"צ בגשמיות (שלא הי' שייך קודם יצי"מ), לכן הנה בכל עבודתם לא הגיעו רק עד שרשם ומקורם בלבד, דהיינו, שורש הנבראים, שזהו הארה בלבד. והגם שהאבות היו נשמות דאצילות, מ"מ, ירדו דרך עולם הבריאה, ואברהם אברהם פסיק טעמא בגווייהו⁴⁹, היינו שאברהם שבבריאה אינו כמו אברהם שבאצילות⁵⁰. וגם כמו שהאבות הן הן המרכבה, מרכבה לז"א דאצילות, מ"מ, הרי גם ז"א דאצילות הוא שרש התהוות העולמות, כמ"ש⁵¹ זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה, והיינו, שגם זה שהאבות הן המרכבה הרי זה רק לבחי' שורש ומקור ההתהוות. וזהו החידוש דמ"ת שנעשה גילוי העצמות.

אמנם עדיין צריך להבין דיוק לשון חז"ל שמעשה האבות ריחות היו, ריח דייקא (כידוע שכל עניני התורה הם בדיוק), שמזה מובן שגם האבות הגיעו ע"י עבודתם בבחי' שלמעלה מהשתלשלות, שהרי אנו רואים בענין הריח שהוא דבר שהנשמה נהנית ממנו⁵² ולא הגוף, ובשעת ההתעלפות משיבים את הנפש ע"י הריח דוקא, דענין ההתעלפות הוא שהחיות המתלבש מסתלק ונכלל בהנפש, וא"כ, מה שע"י הריח משיבים את הנפש הוא לפי שהריח מגיע בהנפש כמו שהיא למעלה מהתלבשות. ומזה מובן גם בנוגע למעשה האבות שעליהם אמרו רז"ל שריחות היו, שהגיעו בעבודתם למעלה מהשתלשלות. וא"כ צריך להבין מהו ההתחדשות דמ"ת.

אך הענין הוא, דהנה גם בהבחי' שלמעלה מהשתלשלות יש חילוק בין העצם להארה שהיא גילוי העצם, ומצינו שבחי' העצם אפילו במדרגה תחתונה הוא גבוה במדרגה יותר מהארה של מדרגה העליונה. דהנה ידוע שנבואה היא בנו"ה⁵³, דנבואת ישעי' היא מנו"ה דבריאה,

(49) זח"ג (אד"ר) קלח, א.

(52) ברכות מג, ב.

(50) ראה תו"א משפטים עו, ג.

(53) ראה שער היחודים פ"א (הובא

51) תהלים כה, ו. וראה לקו"ת מסעי צג,

בלקו"ת ר"ה נו, ג). לקו"ש ח"ו ע' 251 ואילך. וש"נ.

רע"א. ובכ"מ.

ונבואת יחזקאל היא מנו"ה דיצירה, וגם נבואת משה שהיא מבחי' יסוד אבא, הרי זה ג"כ כמו שהוא בהתלבשות בבחי' נה"י דז"א, וגם זה הי' מבחי' אחוריים בלבד, כמ"ש⁵⁴ וראית את אחורי לפני לא יראו. ולכאורה יפלא, שהרי מצינו שהרשב"י והאריז"ל והבעש"ט והנשיאים אחריו מדברים ומבארים פרצופים שלמעלה מיסוד אבא ולמעלה גם מא"ק. אך הענין בזה⁵⁵, שהשגת הרשב"י והאריז"ל כו' בעולם האצילות היא בדרך ידיעת המציאות בלבד, והיינו, דאף שהשגתם היתה ברוח הקודש, שהרי כל דבוריהם וכל עניניהם היו ברוה"ק, מ"מ, הרי רוה"ק הוא ביצירה, וכמו ד' שנכנסו לפרדס⁵⁶, וכן מה שראה ר' ישמעאל כהן גדול⁵⁷, הרי זה בהיכלות דיצירה, ואילו ההשגה בהדרגות שלמעלה מזה היתה בדרך ידיעת המציאות בלבד. משא"כ נבואה היא השגת המהות, כמ"ש בשעה"ק להרח"ו ז"ל⁵⁸ שבאותה המדרגה שהיתה הנבואה הנה אותן האורות נחקקו ונצטיירו במחשבת הנביא. ומשום זה גדלה מעלת הנבואה למעלה הרבה ממעלת החכמה, דהגם שיש מעלה בחכמה, דחכם עדיף מנביא⁵⁹, מפני שההשגה היא במדריגות גבוהות יותר, מ"מ, הרי מעלת הנביאים היא גדולה יותר, לפי שהעצם שבמדריגה תחתונה (השגת המהות דנבואה במדריגות תחתונות) הוא למעלה יותר מהארה שממדריגה עליונה (השגה במדריגות נעלות יותר), שלכן משחרב ביהמ"ק ונסתלק ענין הנבואה⁶⁰ משתוקקים שיחזור ענין הנבואה, והיינו לפי שהעצם שבמדריגה תחתונה הוא למעלה יותר מהארה שבמדריגה העליונה. ויתירה מזה, שבבחי' העצמי גם כשהוא במדריגה התחתונה יש בו בחי' העצמי שלמעלה במדריגה, וכזה יובן ביותר מעלת הנבואה על החכמה, כיון שבגילוי המהות שבנבואה יש גם העצם שממנו מאיר הארה להחכם. ועפ"ז יובן ההתחדשות דמ"ת על מעשה האבות שריחות היו, דעם היות שריח הוא למעלה מהשתלשלות, מ"מ, הרי זה רק הארה בלבד, וגם ההארה היא בבחי' רוממות, וזהו ההתחדשות דמ"ת, שנמשך לא רק הארה בלבד אלא עצמות, ואופן הגילוי הוא שתופסים זה בפנימיות, שהרי לית מחשבה תפיסא בי' כלל כי אם כאשר תפיסא

(59) ב"ב יב, א. וראה גם ס' מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שנה. לקו"ת ויקרא ה, סע"ד. ועוד.
(60) ראה תוספתא סוטה פ"ג, ד. ירושלמי שם פ"א הי"ג. שהש"ר פ"ח, ט (ג). וראה לקו"ש ח"כ ע' 97. וש"נ.

(54) תשא לג, כג.
(55) ראה תניא אגה"ק ס"ט.
(56) חגיגה יד, ב.
(57) ראה ברכות ז, א.
(58) ח"ג שער ה.

ומתלבשת בתומ"צ אזי תפיסא בי'⁶¹, וכמ"ש באגה"ק בקו"א⁶² שכאשר מקיימים איזה מצוה, כמו אתרוג, הנה כשתופס אתרוג ומנענעו כהלכתו הרי זה תופס את העצמות.

ז) וזהו מ"ש וידבר אלקים את כל הדברים גו' אנכי הוי' אלקיך, והיינו שבמ"ת שהי' גילוי העצמות, אזי נמשך ונחקק שם הוי' בנפשו של כל אחד מישראל, והמשכה זו היתה בפנימיות, כמ"ש⁶³ פנים בפנים דבר הוי' עמכם. וזהו מ"ש בילקוט שכל אחד מישראל הי' אומר עמי הדבור מדבר שנאמר אנכי הוי' אלקיך, היינו, שכל אחד הרגיש את השם הוי' שהאיר בנפשו בגילוי. וכידוע פירוש הבעש"ט⁶⁴ ע"פ⁶⁵ הוי' צלך, דכמו שהצל עושה מה שהאדם עושה, כך גם הוי' צלך, שהבורא עושה כביכול מה שהאדם עושה, היינו, שהכל תלוי בעבודת האדם. וכיון שהצל הוא שם הוי' (הוי' צלך), הרי בהכרח שגם בהאדם הגורם את הצל יש שם הוי', והו"ע שם הוי' שבנפש, והתגלותו היא ע"י העבודה בד' אותיות שם הוי' שבנפש, יו"ד הוא הביטול עצמי שבנשמה שלמעלה מטו"ד, ה"א הו"ע ההתבוננות וההשגה, ואותיות ו"ה הם תומ"צ, ועי"ז נעשה הוי' צלך. והנה, הגילוי דשם הוי' הוא המשכה שלמעלה מהשתלשלות, וכיון שהמשכת בחי' שלמעלה מהשתלשלות שתבוא בפנימיות, הו"ע שלא בהדרגה, לכן הוצרך להיות הגילוי דמ"ת (שבו נמשך שם הוי' בפנימיות) בשם אלקים דוקא, שהוא מלשון כח וגבורה, כי הגילוי שלא בהדרגה בא בכח וגבורה דוקא (כנ"ל ס"ג). וזהו מ"ש וידבר אלקים גו' אנכי הוי' אלקיך, היינו, שע"י וידבר אלקים, שהמשכה היתה בכח וגבורה, הנה עי"ז נעשה אנכי הוי' אלקיך, שהוי' שלמעלה מהשתלשלות נמשך בפנימיות להיות כחך וחיותך.

64) ראה כתר שם טוב בהוספות סי' עח.
וש"נ.
65) תהלים קכא, ה.

61) ראה תניא ספ"ד.
62) קנו, א ואילך.
63) ואתחנן ה, ד.